

ROVANIEMEN KIRKKO

Muutostöiden suunnitelma

3.3.2023

Kirkkoherra Ilari Kinnunen

**ROVANIEMEN
SEURAKUNTA**

1. Rovaniemen kirkon historiaa ja aiempia muutoksia

Rovaniemen kirkko on valmistunut vuonna 1950 korvaamaan Lapin sodassa 16.10.1944 tuhoutunutta ristikirkkoa. Kirkon on suunnitellut arkkitehti Bertel Liljequist ja se vihittiin käyttöön 20.8.1950. Rovaniemen kirkosta tuli Lapin jälleenrakennusajan symboli. Sen merkitys Rovaniemelle ja koko Lapille on edelleen suuri. Erityisesti Lennart Segerstrålen maalaama alttarifresko *Elämän lähde* on vuosikymmenten läpi tehnyt suuren vaikutuksen paikallisten asukkaiden lisäksi lukuisiin matkailijoihin. Kirkon ja sen taideteosten syntyhistoriaa ja merkitystä on avattu seikkaperäisesti Rovaniemen seurakunnan kustantamassa teoksessa *Risti ja lähde. Rovaniemen kirkon juhla- ja muistokirja, 2000*.

Kirkon ensimmäinen suurempi kunnostustyö tehtiin 1986, jolloin uusittiin kirkon tekniikkaa, maalattiin kirkko, huollettiin taideteoksia sekä rakennettiin uudet urut. Toinen suurempi muutostyö tehtiin 1997 jumalanpalvelusuudistuksen johdosta. Muutokset kohdistuivat lähinnä kuoriosaan. Kuoriosaa kirkkosalista rajaava takorautainen kaide lyhennettiin, jotta porrasaskelmat voitiin leventää kuoroesiintymisiä varten. Samalla järjestettiin myös liikuntaesteisille luiska kirkkosalista kuoriin. Tämä tarkoitti myös muuratun kastepöydän muuttamista puiseksi irtokalusteeksi ja kahden penkkirivin poistamista edestä. Kuoriin tehtiin uusi seinästä irrallaan oleva alttaripöytä ja kaksi lukupulpettia. Samalla uusittiin sisääntuloaulan ja sakastin kalusteet.

Kolmas merkittävä kunnostustyö on tehty vuonna 2005, jolloin kirkon kuparikatto ja kellotornin huipulla oleva punaisella valolla varustettu risti uusittiin. Vuonna 2008 tehtiin mittavat muutostyöt kirkon alakerrassa, johon rakennettiin erilaisten varastomaisten tilojen paikalle sakraalikäyttöön tarkoitettu krypta kappelisaleineen, kokoustiloineen ja keittiöineen. Vuonna 2010 maalattiin kirkkosalin penkit ja korjattiin lattiaa. Flyygeli sijoitettiin nykyiselle paikalleen vuonna 2011, jolloin kuoriporrasta ja luiskaa hieman kavennettiin. Kirkon piha-alue remontoitiin vuonna 2016. Samassa yhteydessä rakennettiin pääovelle luiska. Vuonna 2022 maalattiin lehterin valmistautumishuone, käytävät ja porrashuoneet.

2. Nykyisten muutostarpeiden taustaa

2.1. Muutostarpeet kirkkosalin etuosassa

Jo vuosien ajan on koettu kirkkosalin etuosan virsitaulun puoli käytettävyyden kannalta ongelmalliseksi. Kuoriin johtavan luiskan ja etupenkien väliin laattalattialle on sijoitettu flyygeli. Flyygelin soittaminen on sinänsä ollut mahdollista eri tyyppisissä tilaisuuksissa. Hyvin usein flyygeli toimii kuitenkin säestysoittimena laulajille ja soittajille. Erilaisten musiikkikokoonpanojen sijoittuessa flyygelin läheisyyteen, hankaloituu tai estyy kokonaan liikuntarajoitteisten kulku luiskalle. Vaihtoehdoksi jää varsin vaivalloinen kiertotie kirkon eteistilojen kautta sivukäytävälle ja sieltä luiskalle. Hankalassa kulkutilassa esiintyminen ei ole ollut omiaan antamaan myöskään esiintymisrauhaa muusikoille.

Samalle puolelle kirkkoa on kuorin holvikaareen kiinnitetty esiin käännettävä valkokangas, joka on säilytysasennossa käännetty holvikaaren taakse. Valkokankaalle heijastava projektori asennetaan aina sitä käytettäessä metallisella jalalla flyygelin viereen. Myös tällöin kulku luiskalle hankaloituu, koska esitystekniikan vaatimat johdot ja mahdolliset apupöydät ovat estämässä kulkua.

Näistä syistä johtuen on kirkon käyttäjillä ollut pitkään toive, että virsitaulun puolelta poistettaisiin kaksi penkkiriviä edestä väljemmän tilan luomiseksi. Flyygelin sijoittamista kuoritasanteelle on pohdittu vuosien kuluessa useaan otteeseen. Vaihtoehtoja haettaessa järjestettiin vuonna 2022 muutaman kuukauden kokeilu, jossa flyygeli sijoitettiin kuoritasanteelle. Tällöin ahtaaksi koetulle kulkuväylälle avautui runsaasti

tilaa. Ajatuksena oli kokeilla, voisiko flyygeliä käyttää erilaisissa tilaisuuksissa siirtelemällä sitä tilaisuuksien tarpeiden mukaisesti kuoritasanteella. Tiettyihin konsertteihin vuosittain flyygeli on ollut tapana nostaa keskelle kuoritasannetta.

Käytännössä flyygeli osoittautui viimeistään järjestetyn kokeilun aikana liian suureksi kuoriosassa säilytettäväksi ja käytettäväksi. Sivuun työnnettynä se vei kohtuuttoman suuren tilan vaikeuttaen muun muassa papiston sijoittumista kuorissa sekä ehtoollisen viettoa messuissa. Flyygelin käyttö kuorissa messun aikana oli käytännössä hyvin rajoittunutta ja ehtoollisen aikana täysin mahdotonta.

Kokeilun johtopäätöksenä todettiin, että flyygelin nykyinen sijoitus on oikea, mutta sen ympäristöön tarvitaan lisää tilaa. Kaksi etupenkkiä poistamalla syntyy tarvittava tila, jotta kulkuyhteys luiskalle säilyy, vaikka flyygelin ympärillä olisi useampiakin soittajia. Samassa yhteydessä kehittyi ajatus rakentaa flyygelille alimman kuoriportaan korkuinen puutaso. Korokkeen ansiosta voitaisiin vähentää flyygelin siirtämisen tarvetta keskikäytävälle tai ylös kuoritasolle konsertteja varten. Flyygeli pääsisi nykyisellä paikallaan hieman paremmin esille korokkeen ja etupenkkien poistamisen avulla. Näin se palvelisi useimpia konserttitarpeita. Tietyissä pianokonserteissa voisi edelleen tulla kyseeseen flyygelin nosto kuoritasanteelle konsertin ajaksi.

Arkkitehdin, kirkkotilan asiantuntijan ja eri työntekijäryhmien edustajien kanssa käytyjen keskustelujen ja katselmointien kautta idea korokkeesta kehittyi niin, että alin kuoriportas voitaisiin koko matkalta laajentaa suuremmaksi puutasoksi. Tätä puoltaa se, että arkkitehti suositteli vahvasti säilyttämään kirkkosalin symmetrisenä eli käytännössä poistamaan myös saarnatuolin puolelta kaksi etupenkkiä. Kokoleveä taso mahdollistaisi myös flyygelin liu'uttamisen kirkon keskilinjalle konsertteja varten. Tämä parantaisi entisestään flyygelin ja esiintyjän näkyvyyttä konserteissa. Jumalanpalveluselämässä kokoleveä taso palvelisi myös pientä tasoa paremmin, koska suuremmalle tasolle mahtuisivat jopa pienet kuorot siten, että kuoriportaille jää vielä runsaasti tilaa kulkea ehtoolliselle.

Arkkitehti piirsi erilaisia vaihtoehtoja, joiden perusteella asiaa työstettiin. Yhden vaihtoehdon mukaan luiska siirrettäisiin kirkkosalin vasemmalle puolella saarnatuolin viereen, missä se myötäilisi saarnatuolin pyöreää muotoilua. Tällöin olisi mahdollista rakentaa flyygelin puolelle tuleva koroke isommaksi ja seinään kiinni. Tällöin taso voisi olla jopa samalla tasolla nykyisen kuoritasanteen kanssa. Tästä ratkaisuvaihtoehdosta kuitenkin luovuttiin, koska korkeampi taso loisi omat rajoitteet käytettävyyteen ja olisi myös visuaalisesti selvästi huomattavampi muutos.

Korkeampi taso olisi välttämätöntä reunustaa kaiteella. Se muistuttaisi selvästi enemmän esiintymislavaa. Kirkkosalia ei ole kuitenkaan tarkoitus kehittää ensisijaisesti konserttisalin suuntaan vaan seurakuntaelämää varten. Nyt suunnitelmassa oleva etuosan muutos parantaisi kirkkosalin käytettävyyttä jumalanpalveluselämän kannalta, mutta toisi samalla etuja myös lukuisien konserttien kannalta. Rovaniemen kirkossa on muun muassa vuosittain useita konsertteja, joissa musiikkikokoonpano ei mahdu nykyiselle kuoritasanteelle. Soittajia ja laulajia on jouduttu toistuvasti sijoittamaan alttarikaiteen sisäpuolelle ja jopa alttaripöytien väliin. Kahden penkkirivin poistaminen edestä helpottaisi myös tätä ongelmaa. Saarnatuolin kaunistaa ja selkeää ympäristöä ei myöskään haluttu rikkoa sijoittamalla kaiteella varustettua luiskaa sen ympärille.

2.2. Muutostarpeet AV-tekniikkaan

Nyt suunniteltujen muutostöiden yhteydessä toteutettaisiin nykyisen käännettävän valkokankaan poisto ja nykyisen virsitaulun korvaaminen digitaalisella näyttötaululla. Nykyinen valkokangas on epäkäytännöllinen ja siirrettävän projektorin valoteho liian heikko päivänvalossa. Valkokangas myös peittää säilytysasennossa ollessaan osan kuori-ikkunan lasimaalauksesta. Joulun aikaan valkokankaan käytön estää joulukuusi. Vuonna 2022 kirkon kuoriosaan hankittiin kuvanveistäjä Tom Engblomin tekemä kastepuu. Käytössä ollessaan valkokangas häiritsee kastepuuta ja kastepuu valkokankaalla esitettävää materiaalia.

Suunnitteluprosessin aikana pohdittiin nykyisen virsitaulun yläpuolelle sijoitettavaa, alaslaskettavaa valkokangasta ja sen ylle alaspäin heijastavaa projektorilla. Tästä kuitenkin luovuttiin, koska valoteho projektorilla voisi edelleen jäädä vajaaksi kirkkaalla säällä. Seinään asennettava projektori vaatisi myös kiinnitystelineen, joka voisi olla visuaalisesti liian silmiinpistävä kirkkosalissa. Jatkotyöstönä päädyttiin siihen, että paras toteutus saataisiin aikaan digitaalisella näyttötaululla. Kahdesta tai useammasta näytöstä kootun näyttötaulun tulisi olla kooltaan samaa kokoluokkaa kuin nykyinen valkokangas eli noin 2mx2m. Musta näyttötaulu olisi kirkkosalin vaaleassa ympäristössä liian huomiota herättävä, joten virsitaulun paikalle asennettaisiin näyttötaulu, joka olisi pinnaltaan vaalea myös stand by -tilassa. Näytön kiinteät osat teipattaisiin myös vaaleiksi. Tällaista näyttötaulua voitaisiin hyödyntää monella tavalla. Perinteisen virsinumerolistauksen lisäksi sillä voitaisiin heijastaa säästä riippumatta laadukkaasti laulujen sanoja, kolehtikohteita, kuvasarjoja juhlissa jne. Vanha virsitaulu voidaan museoida esimerkiksi kirkkosalin takaseinään.

Kaikki AV- ja esitystekniikan vaatimat johdotukset kätetään uuden puutason rakenteisiin. Puutason etuosaan tulee kolme puukannella verhoiltua kaivoa, johon asennetaan riittävä määrä liitäntöjä mikrofoneja varten sekä virtapistorasiat. Tason etureunan rintalankkuun sijoitetaan kaksi kaiutinta, jotka antavat äänentoiston etupenkeissä istuville. Nykyinen virsitaulun vieressä oleva pääkaiutin poistetaan. Ensimmäinen kaiutinlinja tulee näin kokonaan uuden puutason etupuolelle, jolloin esiintyjien mikrofonien taakse ei jää kiertämistä aiheuttavia kaiuttimia. Suunnitelmassa varaudutaan uusimaan kirkkosalin koko kaiutinjärjestelmä. Kirkon äänentoiston runko-osat on uusittu vuonna 2022, mutta kaiutinjärjestelmää ei uusittu samassa yhteydessä. Nykyiset kaiuttimet tukevat lähinnä puheääntä, ja ovat laadultaan keskinkertaiset. Kuuluvuudessa onkin koettu ongelmia. Uusien kaiuttimien tulisi tukea laadukkaasti sekä puheääntä että musiikkia.

Äänentoiston suunnittelussa on käytetty asiantuntijana av-tekniikko Matti Kantolaa, jolla on vahva kokemus Rovaniemen kirkon äänentoistosta. Virsitaulun tilalle tulevaa näyttötaulua voitaisiin käyttää sakastin tietokoneella sekä langattomasti kirkkosalista. Näillä ratkaisuilla saadaan kirkkosalin AV-ratkaisut ajanmukaiselle tasolle. Myös turvallisuus lisääntyy, kun johtoja ei enää ole niin paljon lattiolla.

2.3. Muutostarpeet kirkkosalin takaosassa

Rovaniemen kirkkosalin takaosa on tällä hetkellä penkitetty takaseinään asti. Viime vuosina on noussut sekä työntekijöiden että seurakuntalaisten keskuudessa esille toivetta, että Rovaniemen kirkossa voitaisiin toteuttaa muutos, joka on jo tehty useissa Suomen kirkoissa. Kirkkosalin takaosaan toivotaan väljempää ja monikäyttöisempää tilaa. Väljempi tila voisi helpottaa lapsiperheiden osallistumista messuihin. Lapset voisivat messun aikana esimerkiksi piirtää tai värittää kirkkovuoden teemojen mukaisia kuvia. Lapsille järjestetään tällä hetkellä pyhäkouluja urkuparvella urkujen takana olevassa huoneessa messun saarnan aikana. Erityisesti pienten lasten vieminen ja jättäminen pyhäkouluun ei ollut vanhemmille ongelmatonta. Vanhemmille olisi usein yksinkertaisinta olla samassa tilassa lasten kanssa. Pyörätuolissa istuvat voisivat myös halutessaan istua väljemässä tilassa, jottei ainoa vaihtoehto olisi jäädä kirkon keskikäytävälle.

Toinen käyttötarkoitus väljemmälle takatilalle olisi kirkkokahvien mahdollistaminen samaan tilaan heti messun jälkeen. Rovaniemen seurakunnan useimmissa kappeleissa seurakuntasali on kappelialin välittömässä läheisyydessä. Kun kirkkokahvit ovat aivan lähellä, useimmat ihmiset jäävät messun jälkeen sosiaaliseen kahvihetkeen. Tämä on selvästi lisännyt kaivattua yhteisöllisyyttä seurakuntaelämään. Rovaniemen kirkolla kirkkokahvit järjestetään nykyisin useimmiten kirkon alakerrassa kryptassa. Tila on hieman ahdas ja messun jälkeen suuri osa ihmisistä jättääkin kirkkokahvit väliin. Kirkkosalin takaosassa ja eteistilassa järjestetyt pienimuotoiset kahvit saivat todennäköisesti useamman jäämään yhteisölliseen hetkeen. Erityisen arvokasta olisi tavoittaa tätä kautta ihmisiä, jotka vierailevat messuissa harvoin. Suuremmissa juhlahetkissä kirkkokahvit järjestettäisiin jatkossakin seurakuntakeskuksessa.

Rovaniemen seurakunnassa on tehty 2.11.2022 useamman kirkkovaltuutetun toimesta aloite, jossa toivotaan kesäkahvilaa kirkolle. Kirkkosalin avoin tila voisi palvella ympärivuotisesti myös tätä tarkoitusta. Kirkon eteistilaan voitaisiin sijoittaa kahviautomaatti, josta vierailijat voisivat ostaa kahvin. Kahvimaksuilla voitaisiin kerätä rahaa lähetystyön hyväksi. Rovaniemen kirkko on kesä- ja joulukaudella auki kaikkina viikonpäivinä klo 9-21 kirkonoppaiden toimesta. Päivystävä pappi on kirkossa arkipäivisin klo 11-14. Näihin aukioloaikoihin toisi mukavan yhteisöllisen lisän mahdollisuus kahvin nauttimiseen kirkon takatilan viihtyisän pöytäryhmän ääressä. Urkuparven alla oleva kirkkosalin takaosa on tällä hetkellä melko hämärä, mutta suunnitelman mukaiset takaseinään lisätyt valaisimet parantaisivat huomattavasti viihtyisyyttä.

Kirkon takatilaan kohdistuvat muutoksen ovat tulleet suunnitteluprosessiin myöhemmässä vaiheessa. Takaosaan suunnitellut muutokset ovat aiheuttaneet runsaammin keskustelua kuin etuosan muutokset. Osalle muutos on hyvin odotettu ja mieluinen, mutta osa kokee niiden muuttavan liikaa kirkkosalia. Avoimemman takatilan pelätään aiheuttavan levottomuutta ja kahvittelun vähentävän kirkkosalin pyhyyttä. Toisaalta muutos on moniin kirkkosaleissa tehtyihin muutoksiin verrattuna melko pieni. Pysyviin rakenteisiin ei tarvitsisi koskea, joten kirkkosali olisi tarvittaessa palautettavissa ennalleen.

Tässä suunnitelmassa on kuvattu kolmen alkuperäisen penkkirivin poistaminen molemmilta puolilta kirkkosalia, sekä niiden tilalle luotu väljempi tila pöytäkalusteineen. Takaseinää vasten oleva entinen etupenkki korvattaisiin irtotuoleilla, joita voitaisiin hyödyntää myös konserteissa soittajien istuimina.

2.4. Muutostarve pääportaiden turvallisuudessa

Rovaniemen kirkon pääportaiden yhteyteen rakennettiin luiska liikuntarajoitteisille vuonna 2016. Luiska on ulkoa katsottaessa pääoven vasemmalla puolella. Jo ennen luiskan rakentamista harkittiin kaiteen lisäämistä pääoven ensimmäisiin portaisiin. Kaide jäi toteuttamatta, koska luiskan ajateltiin riittävän. Käytäntö on osoittanut, että monet heikompienkulkuisetkin ihmiset poistuvat kirkosta ulkoa katsottuna portaiden oikeaa puolta eli lyhintä tietä paikoitusalueelle. Erityisesti talvikaudella portaat ovat vaaralliset kunnossapidosta huolimatta. Kaiteen lisääminen tähän parantaisi huomattavasti kirkossa käyvien turvallisuutta. Parhaiten toimisi kaide, jota voitaisiin käyttää molemmilta puolilta. Kirkosta poistuu usein kerralla suurehkoja ihmismääriä, jolloin kaksipuoleinen käyttö tekisi poistumisesta sujuvampaa.

3. Arkkitehtipiirroksat ja havainnekuvat

Arkkitehti SAFA Hannu Kankaanpää on kuvannut muutostyöt liitteenä olevaan dokumenttiin sekä sanallisesti että piirroksin. Tässä suunnitelmassa esitetyt havainnekuvat ovat myös hänen käsialaansa.

3.1. Kirkkosalin etuosan muutokset

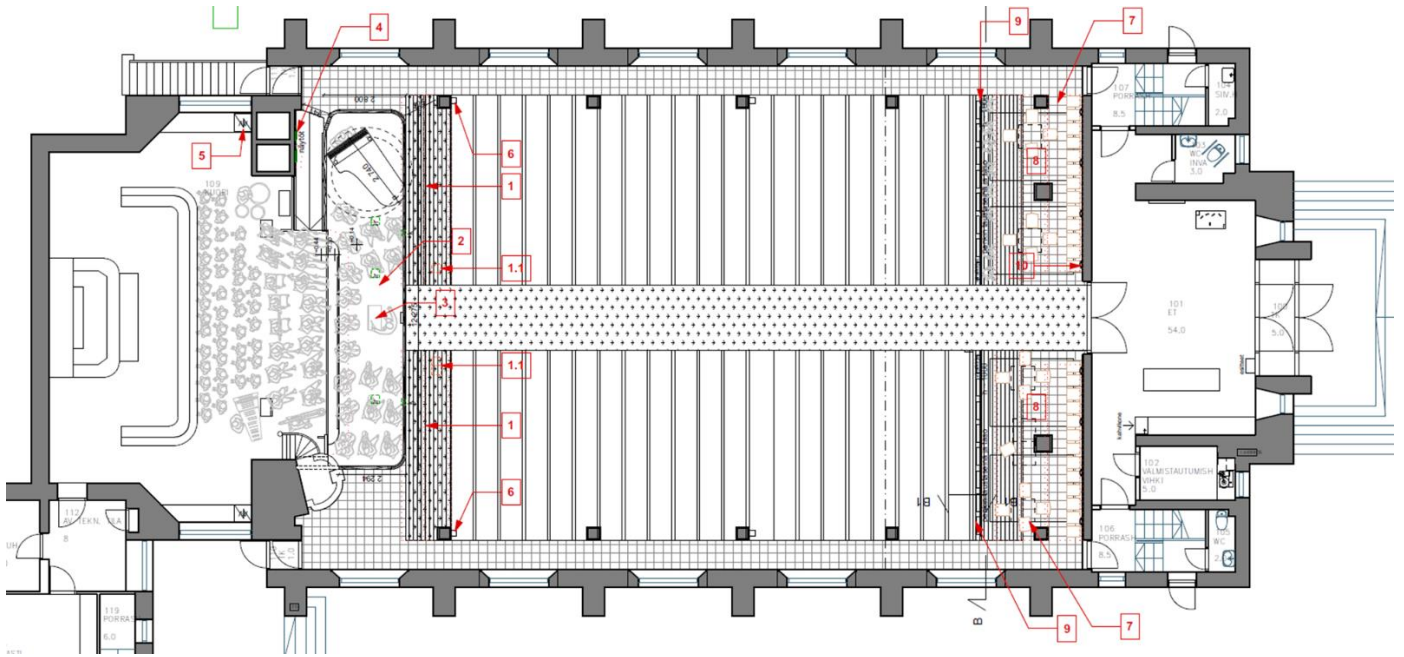
Alttarialueen muutokset:

1. Kahden ensimmäisen penkkirivin poistaminen molemmin puolin.
Penkkien alla oleva laulalattia jätetään ennalleen, puulattian alueelle matto kuten pääkäytävällä.
- 1.1 Penkkien alla olevien vanhojen, käytöstä poistettujen sähkörsioiden suojakansien poisto ja paikkaus puumateriaalilla.
2. Alimman askelman purkaminen ja laajentaminen.
Askelma tehdään pontatusta mäntylankusta, kuten nykyiset askelmat.
Askelman etureunaan kiinnitetään musta kitkalista luomaan kontrastia ja parantamaan käyttöturvallisuutta. Askelman rintalankku käsitellään mustanruskeaksi.
Nykyiset askelmat ja koko alttarialueen lattia hiotaan.
Kaikki alttarialueen puulattiapinnat lakkaus tai lipeäkäsittely ja vahaus.
- 2.1 Askelman rintalankkuun asennetaan upotettavat kaiuttimet jotka suojataan rintalankun värisellä teräsverkolla
3. Laajennettuun alimpaan askelmaan asennetaan äänentoistoa ja sähköä tarvitsevien laitteiden käyttöä varten AV- ja sähköliitännät sisältävä, lattiaan upotettu liitoskaivo.
Lattiarasian kansi hiussaumallinen kehysluukku jonka pinta lattimateriaalista tai lattian sävyyn maalattu metallikansi.
4. Nykyinen virsitaulu poistetaan paikaltaan.
Virsitaulun kohtaan seinälle asennetaan kaksi pystysuuntaista näyttöä rinnan.
Näyttöjen näkyvät osat valkoiset
5. Uusi AV ohjaus ja ristikytkentätäulu kuorin, oikeaan laitaan ikkunapenkillä sijoitettavaan asennuskaappiin.
6. Vanhat kuorin etuseinässä olevat valkoiset kaiuttimet poistetaan.
Uudet kaiuttimet sijoitetaan pilarien kivellä verhottuun osaan.

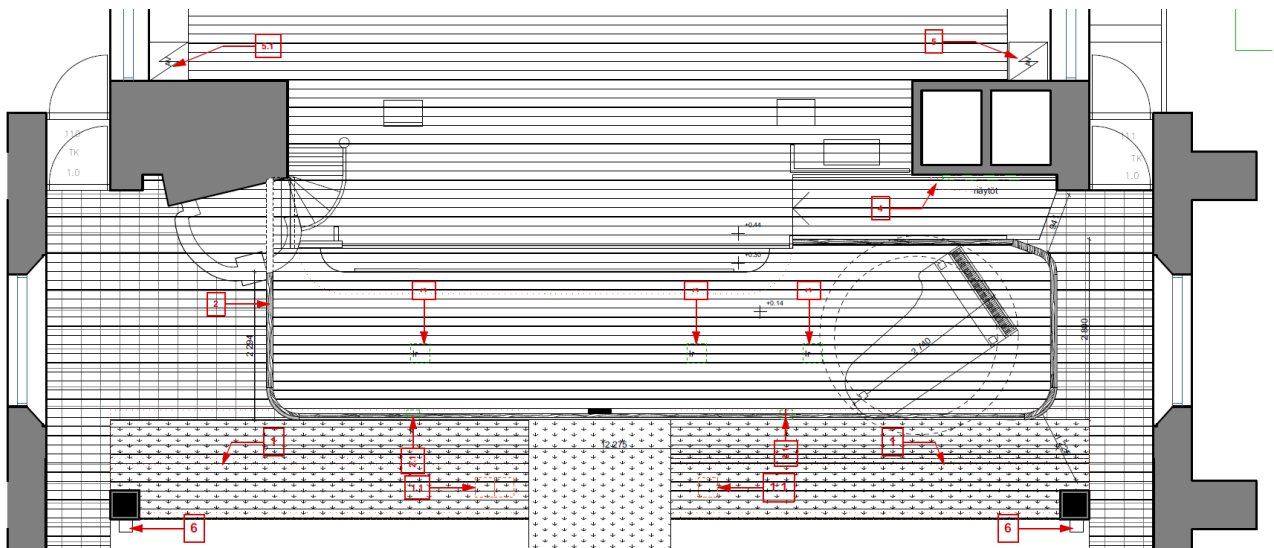
Kaiuttimien ja äänentoiston vaatimat johdotukset kuljetetaan alttarin lattiarakenteiden alla, seinien olemassa olevissa kanavistoissa ja lattian ja seinäpanelointien listoituksissa.

Vanhat kaiuttimet poistetaan

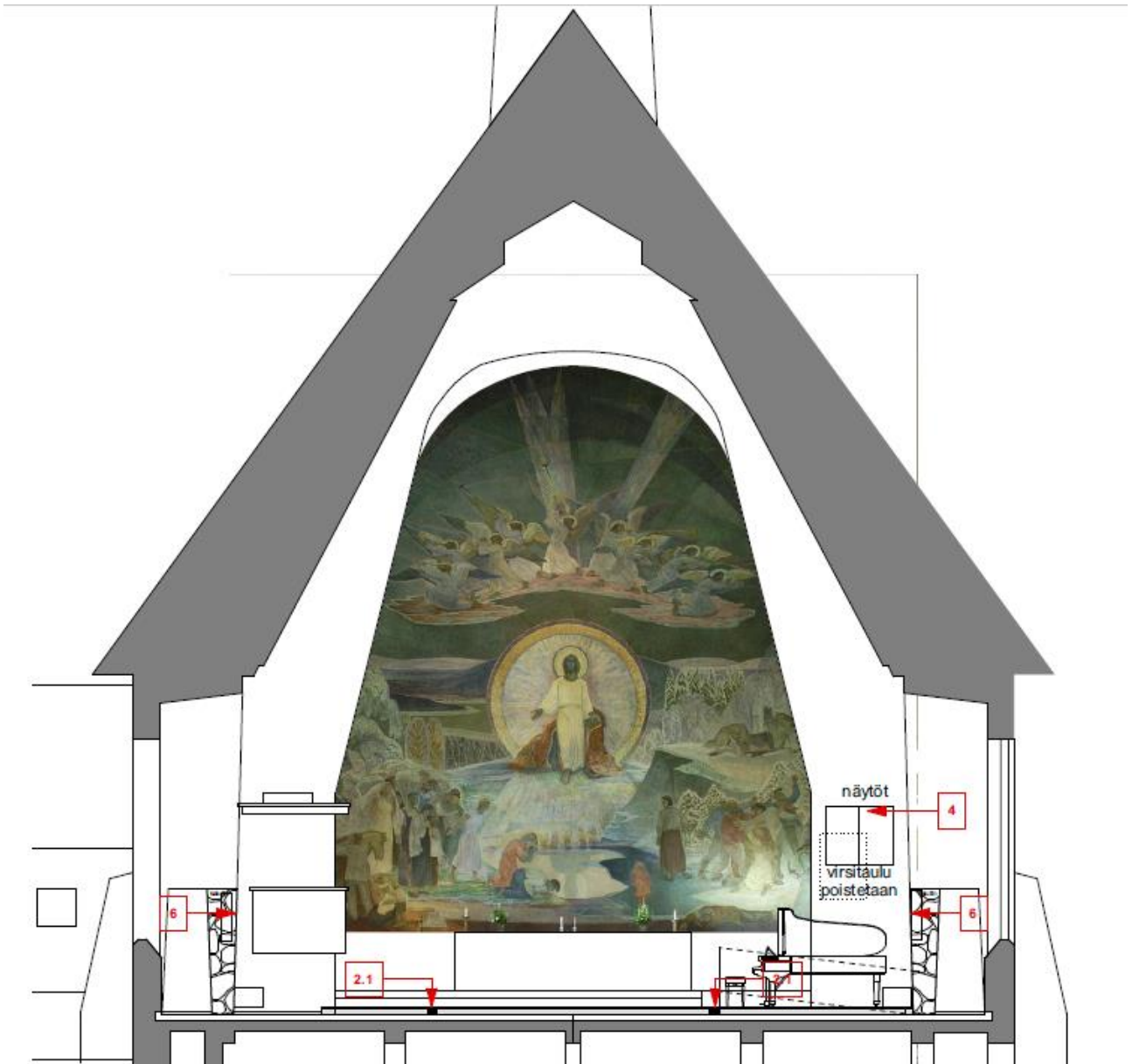
Kirkkosalin etu- ja takaosan muutokset pohjapiirroksessa:

Kirkkosalin etuosan uusi puutaso ja kahden etupenkin poistaminen:

Leikkauskuva kirkkosalin etuosasta:

Havainnekuvat kirkkosalin etuosan muutoksista:

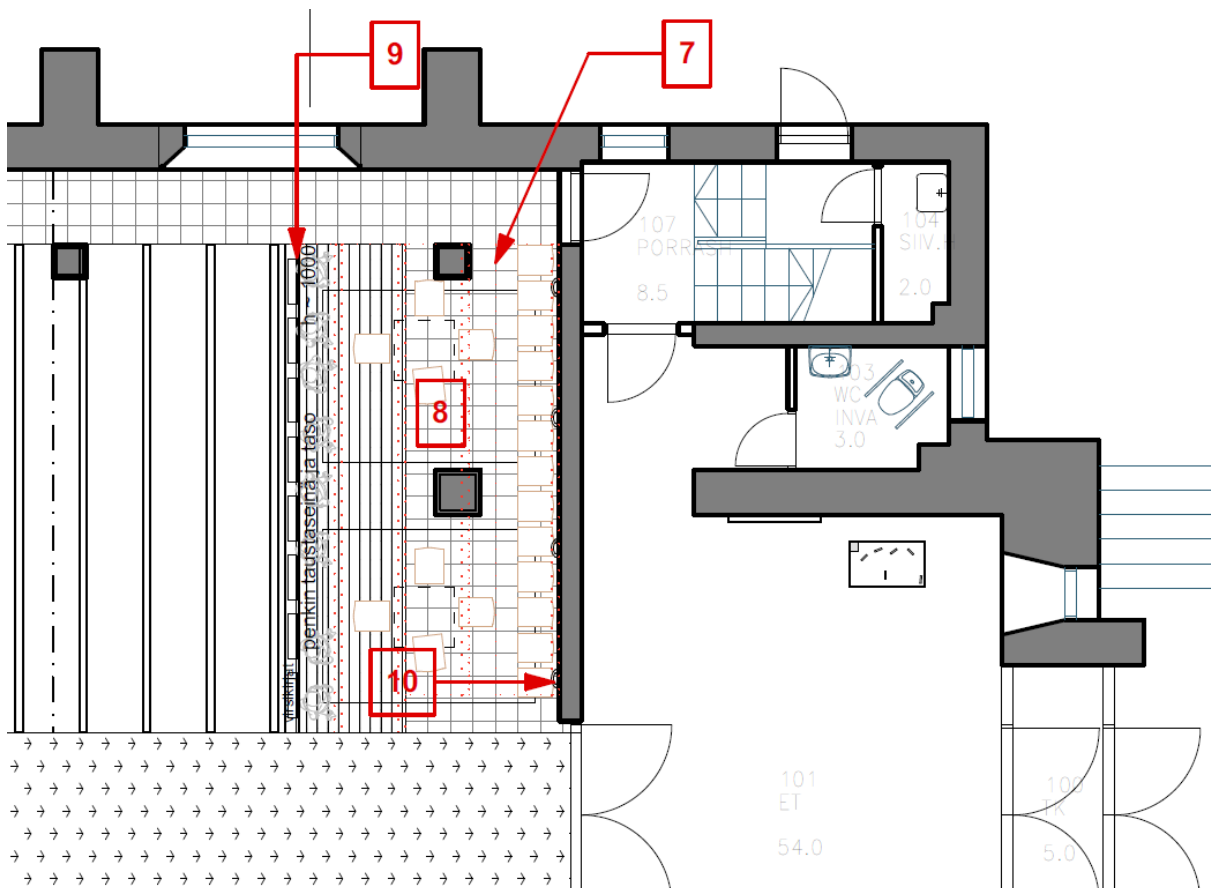

3.2. Kirkkosalin takaosan muutokset

Sisäänkäyntialueen muutokset:

7. Neljä takimmaista penkkiriviä poistetaan.
Penkkien alla ollut puinen lattia hiotaan ja lakataan.
8. Vapautuva alue kirkkosalin takaosasto kalustetaan irtokalusteilla; irtotuolein ja pöydin.
Tuolit puisia, pinottavia. Tuoleja voidaan käyttää soittajien tuoleina esiintymistilanteissa alttarialueella. Osa tuoleista käsinojallisia.
Pöydät ryhmiteltäviä n.800x800 kokoisia puisia pöytiä istumakorkeudella.
9. Taaimmaisen penkkirivin taakse rakennetaan puuverhoiltu seinäke joka nousee hieman penkin selkänöjan yläpuolelle. Seinäkkeeseen liittyy ylätaso ja tarvittava määrä ovellisia säilytysshyllyjä ja säilytystila virsikirjoille.
10. Tausta-alueen valaistusta parannetaan seinään asennettavilla valaisimilla, jotka valaisevat kattopintaa epäsuorasti myös katon kautta.

Väljemmän takaosan toinen puoli pohjapiirroksessa:

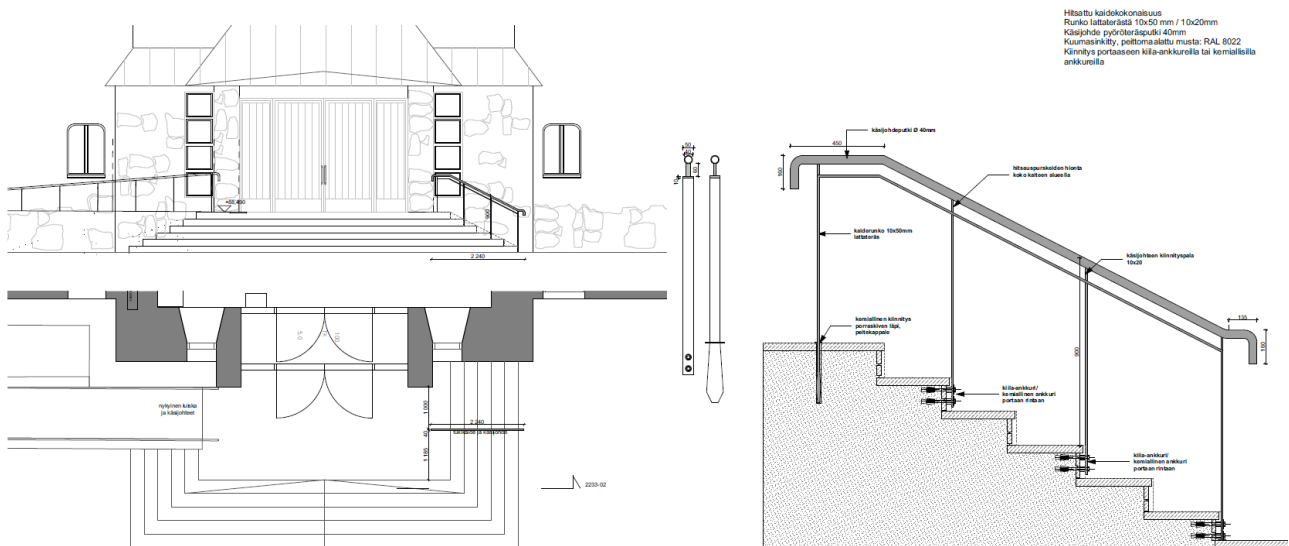

Takaosan havainnekuvat:

3.3. Kaiteen lisääminen pääovien portaikkoon

4. Johtopäätöksiä

Tämän suunnitelman laadinnassa ovat olleet mukana kirkon käytön kannalta keskeisten työalojen edustajat Rovaniemen seurakunnasta. Suunnitelma on esitelty myös pappien ja kanttorien kokouksessa. Työntekijöiltä saatu palaute on ollut valtaosaltaan myönteistä ja suunnitelman on koettu vastaavan esitettyihin tarpeisiin.

Asiantuntijana muutostöiden suunnittelussa on käytetty TT Juhani Holmaa, joka on toiminut 10 vuotta jumalanpalveluselämän kouluttajana Kirkon koulutuskeskuksessa. Holma on taustaltaan sekä kanttori että pappi. Häntä voidaan pitää yhtenä Suomen johtavista kirkkotilan asiantuntijoista.

Suunnitelman pääasiallinen sisältö on käyty läpi arkkitehtipiirrosten avulla Rovaniemen seurakunnan kirkkoneuvostossa 21.2.2023. Etuosan muutokset esiteltiin alustavasti kirkkovaltuuston kokouksessa 14.12.2022. Kirkkoneuvoston keskustelussa päädyttiin pyytämään museoviraston lausuntoa tästä suunnitelmasta kokonaisuudessaan. Kirkkoneuvosto suhtautui yksimielisen myönteisesti etuosan muutokseen, mutta valtaosa ei ollut vielä valmis kirkkosalin takatilaan koskeviin muutoksiin, vaikka siinä nähtiin myös positiivisia tekijöitä. Negatiivisina koettuja vaikutuksia on myös nostettu esiin tässä suunnitelmassa. Seurakunta toivoo kuitenkin oman päätöksentekonsa tueksi Museoviraston lausuntoa myös kirkkosalin takaosaan kohdistuvista muutoksista.